

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-659-1-9>

FEATURES OF CREATING AN ETHICAL AND DEONTOLOGICAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN HIGHER MEDICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ЕТИКО-ДЕОНТОЛОГІЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Fedirko A. M.

*PhD student at the Department of Education and Innovative Pedagogy
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine*

Федірко А. М.

*аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна*

Naumenko N. V.

*Doctor of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Professor at the Department of Human Health, Rehabilitation and Special Psychology
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine*

Науменко Н. В.

*доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна*

Сучасний етап розвитку вищої медичної освіти в Україні характеризується посиленням уваги до морально-етичних засад професійної підготовки майбутніх медичних фахівців. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема створення етико-деонтологічного освітнього середовища у вищих медичних закладах як важливої умови формування професійної компетентності, моральної відповідальності та гуманістичної спрямованості майбутніх лікарів.

Етико-деонтологічне освітнє середовище постає не лише як сукупність нормативно-етичних вимог і навчальних дисциплін, а як цілісна система організаційних, педагогічних і соціокультурних впливів, що забезпечують засвоєння студентами норм медичної етики, деонтологічних принципів і моделей професійної поведінки. Саме в межах такого середовища відбувається інтеграція фахових знань, моральних цінностей і практичних навичок, необхідних для етично виваженої медичної діяльності.

З огляду на специфіку професійної діяльності лікаря, що передбачає високу відповідальність за життя і здоров'я людини, створення етико-деонтологічного освітнього середовища у вищих медичних закладах набуває стратегічного значення та потребує наукового осмислення його особливостей, структури й педагогічного потенціалу.

Проблема створення етико-деонтологічного освітнього середовища у вищих медичних закладах України поступово стає предметом системних педагогічних та професійно-орієнтованих досліджень, що обґрунтовують потребу формування у здобувачів медичної освіти не лише фахових знань, а й морально-етичних компетентностей.

Однією з ключових праць у галузі медичної освіти є дослідження Л. Гутор, присвячене обґрунтуванню морально-етичних принципів деонтологічної підготовки майбутніх лікарів. Автор розкриває значення ціннісно-етичного базису в освітньому процесі, що виступає передумовою створення гуманістично-спрямованого середовища навчання, спрямованого на формування етичних норм професійної поведінки майбутніх медиків [2].

Зокрема, етична складова деонтологічної підготовки майбутніх лікарів розглядається як фундаментальна у системі педагогічних впливів, які мають бути реалізовані через гуманізацію змісту професійної освіти, належне організаційне та методичне забезпечення дисциплін, розвиток комунікативної компетентності та загальноетичних навичок студентів [1].

Певний внесок у розуміння освітнього середовища як простору професійної адаптації здобувачів медичної освіти зроблено й у працях, які підкреслюють, що навчальне середовище в медичних ЗВО виступає не лише інструментом засвоєння знань, а й складовою формування професійної ідентичності, моральної відповідальності та здатності до етично обґрунтованої поведінки.

Хоча окремі дослідження безпосередньо не фокусуються на етико-деонтологічній складовій саме в стоматологічному контексті, рання робота, присвячена аналізу проблем формування етико-деонтологічної культури студентів-стоматологів, вказує на важливість розвитку міжособистісної комунікації та довіри пацієнта як невід'ємних елементів такого середовища. Це підтверджує необхідність системного підходу до включення морально-етичних аспектів безпосередньо в навчальний та практичний процес підготовки стоматологів [3].

У ширшому педагогічному контексті створення етичного освітнього середовища в медичних ЗВО розглядається як частина формування професійної компетентності, що включає етичну культуру, академічну доброчесність, мотивацію та поведінкову відповідальність здобувачів вищої освіти [4].

Аналіз наукових досліджень засвідчує, що створення етико-деонтологічного освітнього середовища передбачає гуманізацію змісту професійної освіти, що реалізується через інтеграцію морально-етичних принципів у навчальні програми та послідовну організацію педагогічних впливів. Такий підхід сприяє формуванню у здобувачів освіти здатності до етичної рефлексії і відповідальної професійної поведінки у клінічній практиці, оскільки етична культура лікаря не може бути результатом випадкових чи фрагментарних освітніх дій, а формується лише за умови цілеспрямованої системної педагогічної роботи.

Особливу увагу в освітньому середовищі займає комунікативна компетентність студентів-стоматологів, яка включає здатність до ефектної, етичної та довірливої взаємодії з пацієнтами. Дослідження, присвячене стоматологічній освіті, показують, що основою успішного лікування та формування довіри пацієнта до лікаря є саме професійне володіння морально-етичними нормами спілкування. Систематичний розвиток таких компетентностей сприяє підвищенню якості медичної допомоги й зменшенню конфліктних ситуацій у клінічній діяльності [3].

Важливою складовою етико-деонтологічного середовища є організаційно-методичне забезпечення освітнього процесу, що включає розроблення чітких моделей компетентностей професійної етики, методичні рекомендації щодо інтеграції етичних змістів у навчальні дисципліни, а також підготовку викладачів до використання активних педагогічних технологій, спрямованих на формування етичного мислення та поведінки у студентів. Така організація освітнього процесу гарантує, що морально-етичні аспекти не залишаються додатком до професійної підготовки, а стають її невід'ємною частиною [1].

Таким чином, вищі медичні заклади освіти, реалізуючи політику формування етико-деонтологічної культури у підготовці лікарів-стоматологів, мають забезпечити системний, інтегративний підхід, що поєднує ціннісно-етичне наповнення навчального середовища, педагогічну підтримку розвитку комунікативних і моральних компетентностей та методичне забезпечення оцінювання результатів. Такий підхід сприяє вихованню не лише клінічно компетентних, але й етично зрілих, професійно відповідальних фахівців, здатних діяти відповідно до високих стандартів медичної етики та деонтології.

Література:

1. Гутор Л. Етична складова деонтологічної підготовки майбутніх лікарів у медичних університетах України. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2024. № 30. С. 88–99.

2. Гутор Л. Обґрунтування морально-етичних принципів у системі деонтологічної підготовки майбутніх лікарів. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*. 2025. № 8. С. 124–129.

3. Ющенко Ю. П., Павленкова О. С. До проблеми формування етико-деонтологічної культури у студентів-стоматологів. *Сучасні технології управління навчальним процесом у вищих медичних навчальних закладах* : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю. (Полтава, 2014 р.). Полтава : ВДНЗ «Українська медична стоматологічна академія», 2014. С. 256–258.

4. Hololobova K. O., Hrytsenko O. A., Kucherenko I. I. Motivating academic integrity: utilizing information resources in medical education. *Wiad Lek.* 2025. Vol. 78. No. 5. P. 1091–1098.